

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴԻՏԱՐԿՈՒՄՆԵՐ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՕՏԱՐՈՒՄ ՀԱՍԿԱՑՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

ՌԵԶԱ ԷՄԱՄԻ (ԻՐԱՆ)

Հոգվածը նվիրված է սոցիոլոգիայում և փիլիսոփայության մեջ լայնորեն կիրառվող «օտարում» հասկացության վերաբերյալ տարբեր մտածողների տեսակետներին: Մասնավորապես հեղինակն անդրադարձել է օտարմանը քրիստոնեության և հրեականության մեջ, քննության առել դրա վերաբերյալ Գեորգ Վիլհելմ Ֆրիդրիխ Հեգելի, Բրունո Բաուվերի, Կարլ Մարքսի, Մաքս Վեբերի, Գեորգ Զիմելի և Մելվին Սիմսնի տեսակետները:

Բանալի բառեր – «օտարում», Գեորգ Վիլհելմ Ֆրիդրիխ Հեգել, Բրունո Բաուվեր, Կարլ Մարքս, Մաքս Վեբեր, Գեորգ Զիմել, Մելվին Սիմսն:

Նախաբան

«Օտարում» հասկացությունը լայն կիրառություն ունի սոցիոլոգիայի և փիլիսոփայության տեսական գրականության մեջ: Այս հասկացությունը մի ժամանակ մարքսիստական գաղափարախոսության ընդգծված երանգ էր կրում և հենց այդ իմաստով էլ օգտագործվում է սոցիոլոգիայի բնագավառում և հասարակագիտական նորագույն հետազոտություններում:

«Օտարում» հասկացության տարբեր սահմանումներն ունեն երկու ընդհանուր գաղափար. առաջինը հեռացումը և մեկուսացումն է այն բանից, որ պետք է լինի անձի մեջ, երկրորդը՝ գաղափար այն բանի մասին, որ պետք է գոյություն ունենա: Օրինակ, երբ խոսվում է օտարման վիճակում կյանքի անիմաստ դառնալու մասին, անհրաժեշտ է պարզել, թե որն է մեզ համար կյանքից ակնկալված բուն իմաստը, և դա որտեղից ենք վերցրել: Մտավորականների կարծիքով դա բնությունն է, որից մարդ արարածը հեռանում ու օտարանում է:

Ստորև հպանցիկ կանդորադառնանք օտարացման վերաբերյալ տարբեր մտավորականների տեսակետներին:

Օտարացումը քրիստոնեության և հրեականության մեջ

Մարդ արարածի՝ Աստուծոց օտարվելու (շնորհից զրկվելու) համար սգում են թե՛ քրիստոնեությունը և թե՛ հրեական դավանանքը: Մարդ արարածն իր ամբարտաճանությամբ հեռացել է Բարձրյալից: Քրիստոսի առաքելությունն էլ

հենց դա է՝ փրկել մարդուն իր ինքնաստարված վիճակից , որ ստեղծվել է իր իսկ ծեռքերով¹:

Օտարումից փրկվելու ուղին քրիստոնեությունը տեսնում է այս աշխարհից կտրվելու և Աստծուն ու հրեշտակներին միանալու մեջ: Նրանք, ովքեր հեռու են Աստծուց, օտար են և ուրիշ, իսկ քրիստոնեություն դավանողները Քրիստոսի միջոցով փրկվում են օտարումից²: Քրիստոնեությունը շեշտը դնում է Աստծուց հեռանալու հետևանքով առաջացած օտարման վրա, որը պիտի վերանա քրիստոնեական հավատքի միջոցով, իսկ հրեականությունն իր հետևորդներին քարոզում է, որ Աստծուն միացածներդ այլևս օտար չեք, սակայն կան օտարներ, ովքեր հրեա չեն, և նրանք ծառայելու են ձեզ, այլ խոսքով, դուք ընտրյալ եք և ավելի վեր նրանցից և հաղթելու եք նրանց: Սա է պատճառը, որ օրինակ՝ հրեական կրոնի մեջ արգելվում է հավատակից «եղբայրներից» տուկոս վերցնելը, մինչդեռ նույնը թույլատրվում է օտարների հետ ունեցած առևտրային գործարքներում, Մասարոշի բնորոշմամբ հրեականության ոգին վերջին հաշվով կարելի է համարել կապիտալիստական ոգի³:

Գեորգ Վիլհելմ Ֆրիդրիխ Հեգել Georg Wilhelm Friedrich Hegel

Օտարման գաղափարը թեև վաղեմի արմատներ ունի հրեական և քրիստոնեական ավանդույթներում, սակայն փիլիսոփայական ոլորտում այս հասկացությունն առաջին անգամ նկատելիորեն արտահայտվեց Հեգելի տեսությունում, հատկապես նրա հասուն շրջանի գործերում: Նրա սկզբնական շրջանի գործերում ևս որոշ ակնարկներ եղել են այս իմաստով, սակայն «Ֆեմենոլոգիա» գրքում, որը երբեմն համարվում է Հեգելի գլխավոր գործը, նա նշում է. «Օտարացումը գիտակցության պատմության ամենահիմնային արտահայտությունն է»⁴:

Հեգելի դիտարկումը մետաֆիզիկական (մարդկային բացարձակ գիտակցության) ոգով էր կատարված՝ մարդու օտարացումն ինքն իրենից: Հեգելը XVIII դարի ամենամեծ փիլիսոփան է, ում Մարքսը համարում էր պատմության ընդհանուր օրինաչափության, այսինքն՝ դիալեկտիկայի բացահայ-

¹ **Մասարոշ Իշտուվան**, Մարքսի օտարացման տեսությունը, թարգմանիչներ՝ Հասան Շամսավարի և Քազեմ Ֆիրուզմանդ, «Մարքազ» հրատարակչություն, Թեհրան, 2001, էջ 30:

² Նույն տեղում:

³ Նույն տեղում, էջ 33:

⁴ **Chiodi P.** Sartre and Marxism, Harvester Press Ltd, 1976, p. 80.

տողը⁵: Ըստ Հեգելի տեսության՝ մարդու ճանաչողությունն աշխարհից սուբյեկտիվ է և հնարավոր չէ հասնել կատարյալ օբյեկտիվ ճանաչողության: Ձուտ և կատարյալ գիտակցությունը Հեգելը համարում է հոգի, որը մշտական կատարելագործման ընթացքում է: Եթե մարդիկ այդ գիտակցությունը որպես առանձին ուժ իրենց մտքից դուրս պատկերացնեն, ապա կենթարկվեն օտարացման: Ինչպես տեսնում ենք, Հեգելի կանխավարկածը, որից հետագայում օգտվեց նաև Մարքսը, ինքը ևս սուբյեկտիվ է և փիլիսոփայական դատողությունների արդյունք:

Բրունո Բաուվեր (Bruno Bauer)

Բրունո Բաուվերը Հեգելի հետևորդներից մեկն էր, ով օտարման հասկացությունը կիրառեց կրոնական ոլորտում: Բաուվերը Աստվածաբանություն էր դասավանդում և իրեն համարում Ս. Գրքի քննադատ: Նա նկատեց, որ կրոնական գաղափարները, հատկապես քրիստոնեական գաղափարները մարդու գիտակցության մեջ առաջացնում են որոշակի դասակարգումներ կամ ջրբաժաններ: Նրանք այդ գործը կատարում են՝ գիտակցությանը դիմագրավելով որպես առանձին մի ուժ, հետևաբար կրոնը հակված է ինքնագիտակցության այնպիսի էության, որն օտար է ինքն իրենից: Այս առնչությամբ Բաուվերն օգտագործեց «ինքնաօտարացում» եզրույթը, որն արագորեն տարածվեց երիտասարդ հեգելականների շրջանում:

Բաուվերն այն կարծիքին է, որ կրոնն աստիճանաբար տարանջատվում է մարդու ճանաչողությունից, և քանի որ այն ոչ մի կապ չունի մարդու՝ աշխարհից ունեցած ճանաչողության հետ և առանձին է մարդուց, ուստի օտարվում է նրանից: Ինչպես տեսնում ենք, Բաուվերի տեսությունում առաջնությունը տրվում է մարդկային ճանաչողությանը, որն օտարանում է, երբ կրոնական ճանաչողությանն է դեմ առնում⁶:

Կարլ Մարքս (Karl Marx)

Արագորեն սեկուլարացվող միջավայրում Մարքսն առաջադրեց իր բացատրությունն օտարման վերաբերյալ: Օտարման («Alienation») իմաստն արտահայտելու համար Մարքսն օգտվեց երկու գերմաներեն բառից՝ «Entausserung» և «Entfremdung»:

⁵ Cooper D.E. Existentialism, Blackwell Publishers Ltd, 1996, p. 26.

⁶ The Dictionary of the History of Ideas, Electronic Text Center at the University of Virginia Library, Vol.1, p. 37.

Այս երկու բառի միջև սահմանագիծն այնքան էլ պարզ չէ: Դրանք երբեմն հոմանիշներ են թվում և կիրառվում են միասին: Ինչ որ է, «Entfremdung» բառն ավելի շուտ երկու հոգու միջև օտարացման իմաստ է պարունակում, մինչդեռ «Entausserung»-ը նշանակում է օտարում որևէ մեկի հանդեպ՝ իրավական և առևտրային իմաստով: Մարքսը «Հեգելի ճշմարտության մասին փիլիսոփայության կրիտիկա» գրքում սկզբում ամենայն մանրամասնությամբ շարադրեց իր գաղափարները քաղաքական օտարացման վերաբերյալ, որտեղ կետ առ կետ վերլուծեց «Հեգելի ճշմարտության փիլիսոփայությունը» և հավակնեց, որ Հեգելի բնութագրմամբ պետությունն ինքն է արտադրում և ստեղծում մարդկային էության օտարացումը⁷:

Էլեստերի կարծիքով Մարքսը բացահայտել է կապիտալիզմի երեք հիմնական թերությունները.

1. անգործունակությունը. այս դրույթը մեծ կարևորություն ունի Մարքսի՝ արտադրության եղանակների տեսության համար (այս բաղադրիչը բացատրում է, թե ինչո՞ւ կոմունիզմը կփոխարինի կապիտալիզմին):

2. Շահագործում. այս դրույթը չափազանց կարևոր է Մարքսի դասակարգային պայքարի տեսության համար:

3. Օտարում. այս դրույթը հիմնական դեր է խաղում Մարքսի նորմերի տեսության համար: Օրինակ, այն բացատրում է, թե ինչո՞ւ կոմունիզմը պետք է փոխարինի կապիտալիզմին⁸:

Օտարման էությունը Մարքսը տեսնում է մարդու հանդեպ իր իսկ ձեռքով ստեղծվող արտադրանքի և ապրանքների օտարման մեջ, որը հանգեցնում է ստեղծողի վրա ապրանքի տիրապետությանը: Մարքսը նշում է. «Տարանջատումն արտացոլվում է այն իրողությամբ, որ իմ կյանքի իրերն ու առարկաները պատկանում են մեկ ուրիշին, և իմ երազանքները ուրիշի հարստությունը և անհասանելի ունեցվածքն են»: Մարքսի կարծիքով ոչ մարդկային մի ուժ իշխում է ամեն ինչին և բոլորի վրա⁹:

Մաքս Վեբեր (Max Weber)

Սոցիոլոգիայի տեսաբանների հիմնական մտահոգությունը վերաբերում

⁷ The Dictionary of the History of Ideas, Electronic Text Center at the University of Virginia Library, Vol.1, p. 39.

⁸ **Elster Jon**, Introduction to Karl Marx, Cambridge University Press, 1986.

⁹ **Մարքս Կարլ**, Մարքսի գործերից ընտրանի հատվածներ, թարգմանիչ՝ Մաջիդ Մադադի, «Արդավան» հանդես, 3-րդ համար, Ա տարի, Մշակույթի և իսլամական ուղղորդման նախարարություն, Թեհրան, 1994, էջ 42:

էր հասարակական անկայունությանը, գիտական սրընթաց առաջխաղացմանը և հասարակության սեկուլարացմանը: Տվյալ ժամանակահատվածը համընկնում էր XVIII դարից (Հեգելի ժամանակներից) մինչև XX դարի սկիզբը: Վերոնշյալ երեք խնդիրներից Մաքս Վեբերն առավել մեծ ուշադրություն դարձրեց գիտական առաջընթացին և հասարակության սեկուլարացմանը: Նա կիրառեց «Կախարդանքի վերացում» եզրույթը, քանի որ նրա դիտարկմամբ մոդեռն հասարակությունը սոցիալական հարթություններից կջնջի կրոնն ու ընտանիքը, և դրանց փոխարինելու կգա գիտությունը: Վեբերի օրոք գիտական զարմանալի ձեռքբերումները կախարդել ու հիացրել էին բոլորին, և ամենքը փորձում էին հասարակությունը ծրագրել բնական գիտությունների հիման վրա: Սակայն Վեբերը կարծում էր, որ գիտությունը չի կարող պատասխանել մարդկանց հիմնական հարցադրումներին, այդ իսկ պատճառով կախարդանքի վերացումը մարդուն կտանի դեպի մոլորություն: Երբ գիտությունը կասկածի տակ է առնում նույնիսկ ինքն իրեն և մշտապես ենթակա է նորացման, ինչպե՞ս կարող է պատասխանել գոյության և տիեզերքի նպատակների ու վերջնակետի մասին հարցին: Վեբերի կարծիքով գիտության ու տեխնոլոգիաների ձեռքբերումները, հատկապես բյուրոկրատիան և նպատակակետին հակված մտածողությունը մարդուն կբանտարկեն երկաթյա վանդակում, միևնույն ժամանակ Վեբերը կարծում էր, որ մարդու ճակատագիրը դատապարտված չէ, որովհետև մարդկությունը վերջ չունի: Վեբերը մարդկանց ազատ էր համարում ընտրություն կատարելու հարցում¹⁰:

Էմիլ Դյուրկհեյմ (Emile Durkheim)

Է. Դյուրկհեյմը դասական այն սոցիոլոգների շարքում է դասվում, ով ամենից շատ հավատարիմ մնաց բուն սոցիոլոգիային, այսինքն՝ սոցիոլոգիային՝ որպես մի գիտության: Դյուրկհեյմի խոհերում հիմնախնդիրն իր ապրած ժամանակներում ֆրանսիական հասարակության անկարգությունն ու խախտված համակարգն էր: Այս հարցը մշտապես զբաղեցրել է նրա միտքը և արտահայտություն գտել նրա բոլոր գործերում: Նա իր «Ինքնասպանություն» գրքում ապացուցում է, որ ինքնասպանության երևույթն ունի սոցիալական պատճառներ, իսկ «Սոցիալական աշխատանքի բաշխում» գրքում ապացուցում է, որ հասարակությունում ձևավորվել են աշխատանքների բաժանման ինչ-որ նոր կարգեր, և աշխատանքի բաժանման հին ձևի վերացումը չի

¹⁰ **Maley Terry**, Max Weber and the Iron Cage of Technology, Bulletin of Science, Technology & Society, Vol 24, No.1, 2004, p. 69-86.

նշանակում անկարգություն: Բնութագրելով մոդեռն հասարակությունների դժվարությունները՝ նա կիրառեց «Անոմիա» եզրույթը: Անոմիա նշանակում է նորմերի և չափանիշների բացակայություն, երբ հասարակության անդամները չգիտեն ինչպես վարվել և ո՞ր նորմերին հետևել: Դյուրկհեյմի դիտարկմամբ այս խնդիրը բոլոր մոդեռն հասարակությունների դժվարությունն է: Անոմիան, սակայն, հիմնային տարբերություն ունի օտարացման հետ: Նկատի առնելով Դյուրկհեյմի պոզիտիվիստական մոտեցումները՝ պետք է ասել, որ նրա առաջադրած անոմիա հասկացությունն ավելի գիտական է, քան Մարքսի օտարումն ու Վեբերի երկաթե վանդակը և ավելի նվազ չափով է կրում գաղափարախոսական ազդեցություններ: Վեբերի տեսանկյունից անոմիան հասարակական նորմերի հետ է փոխառնչվում, և չի քննվում այն խնդիրը, որ այդ նորմերն արդյոք համապատասխանո՞ւմ են մարդկային էությանը, թե՞ ոչ: Այս առումով հիմնական տարբերություն կա փիլիսոփաների կողմից առաջադրված օտարացման և սոցիոլոգների կողմից առաջադրված անոմիայի միջև¹¹:

Գեորգ Զիմել (Georg Simmel)

Առաջին սոցիոլոգների խմբից Զիմելին շատ անգամ որպես դասական սոցիոլոգ չեն անվանում, սակայն նրան ճանաչում են որպես մոդեռնացման առաջին սոցիոլոգ: Պոստմոդեռնիստ հետազոտողները ևս հաճախ իրենց աշխատություններում հղում են կատարում նրան¹²:

Նա ուսումնասիրել է մոդեռն հասարակության առանձնահատկությունները և նշել նրա տարբերություններն ավանդական հասարակությունից: Այս շարքի գործերից հայտնի է նրա «Խոշոր քաղաքը և սուբյեկտիվ կյանքը» հոդվածը:

Զիմելն իր «Փողի փիլիսոփայություն» դասական և ծավալուն գրքում, որը բավականին ուշ թարգմանվեց անգլերեն, քննարկում է փողի՝ իբրև մի ամբողջության կապը հասարակության տարբեր կողմերի հետ: Նա նշել է փողի մի շարք առավելությունները և թերությունները: Այս ուսումնասիրության մեջ նա մոդեռն հասարակության առանձնահատկություններից է համարում որակների քանակային դառնալը, իսկ փողը՝ քանակական դառնալու միջոց և գործիք: Մոդեռն հասարակարգում ամեն ինչ չափվում ու գնահատվում է փողի օգնությամբ: Զիմելը գտնում է, որ կյանքի տարբեր հարթություններում փողի

¹¹ Ասդարփուր Մասուկեհ Ահմադեզա, Հասարակական խնդիրների սոցիոլոգիան, «Փեյվանդ» հրատարակչություն, Թեհրան, 2007, էջ 10:

¹² Deflem Mathieu, The Sociology of Money, Journal of Classical Sociology, Sage Publications, 2003.

տարածմամբ ու ընդլայնմամբ արդի մարդը անցյալի համեմատությամբ խոր փոփոխության է ենթարկվել, սակայն Զիմելը չի անդրադառնում մոդեռն աշխարհում մարդկային էությունից անձի օտարացման հարցին:

Ընդհանուր առմամբ Զիմելն այն համոզմանն է, որ խոշոր քաղաքներում (մեգապոլիսներում) ապրելը հանգեցնում է էգոիզմի, աշխատանքների բաժանման, մասնագիտացման և մտավոր ոգու փոխարեն առարկայական ոգու գերադասության, ինչը մարդուն մղում է դեպի ինքնաստարացում: Նրա դիտարկմամբ ինքնաստարացումը նորագույն հասարակության մեջ մարդու մոլորվածության հիմնական գործոնն է¹³:

Մելվին Սիմեն (Melvin Seeman)

Սիմենի կարծիքով օտարումը մեկ միասնական գործոնի պատճառով չի առաջանում: Ժամանակակից հասարակության մեջ հիերարխիկ նոր կառուցվածքը ձևավորել է այնպիսի պայմաններ, որտեղ մարդիկ չեն կարող կառավարել սեփական վարքի և գործերի արդյունքներն ու հետևանքները: Բացառելով և մեկնաբանելով օտարացման տարբեր տեսակները՝ նա տալիս է դրա երկու հանգուցային և հիմնական հասկացությունները.

Ա. անձի սպասելիքը ստացվելիք խրախուսանքներից:

Բ. Հասարակության վերահսկումն ու կառավարումը սոցիալական խրախուսանքի միջոցով:

Սիմենի կարծիքով, երբ անձը չի կարողանում կապ գտնել իր վարքի և հասարակությունից ստացվող խրախուսանքի միջև, օտարացման զգացում է ունենում և հասարակության հանդեպ որդեգրում պասիվ ու անհանդուրժող կամ չհարմարվող ռեակցիա: Սիմենն օտարման վարքագծերը հինգ խմբի է բաժանում.

1. անզորության զգացում, **2.** նորմերի բացակայության զգացում, **3.** սոցիալական մեկուսացման զգացում, **4.** անիմաստության զգացում, **5.** ինքն իրեն ատելու զգացում:

Էդգար Ֆրիդենբերգ (Edgar Friedenberg)

Ֆրիդենբերգն օտարումը կիրառել է դժգոհության իմաստով և կարծում է, որ դժգոհ մարդը տարանջատում ու հեռացում է զգում իր շրջապատի առարկայական խնդիրներից, նա իրեն առանձին ու անջատ է զգում այն ամենից, ինչին կապված էր անցյալում: Այսպիսի վիճակում մարդն ինքն իրեն դի-

¹³ **Սոթուդեհ Հեդայաթոլլահ**, Սոցիալական դիագնոստիկա (շեղումների սոցիոլոգիա), «Ավայե նուր» հրատարակչություն, Թեհրան, 1999, էջ 243:

տարկում է որպես առանձին խնդիր, մի տեսակ կոնֆլիկտ է զգում իր անձի և շրջապատող առարկայական խնդրի միջև, բախում, ընդհարում և հակադրություն, կապի բացակայություն: Դժգոհություն և անբավարարվածություն զգացող մարդն իրեն անզոր է զգում որևէ փոփոխություն առաջացնել սեփական անձի կամ շրջապատի կացությունում, ուստի մատնվում է անհուսության և անօգնականության զգացումի:

Դժգոհության և անբավարարվածության զգացումը քննելիս Ֆրիդենբերգը հիմնականում անդրադառնում է երիտասարդ սերնդի դժգոհության պատճառներին: Նա կարծում է, որ երիտասարդ սերնդի դժգոհության զգացումի ձևավորման մեջ դերակատար են տարբեր գործոններ՝ ուսումնական միջավայրը և կրթական փորձը, ընտանեկան կյանքը և ազգակցական կապերը, հասակակիցների խումբը կամ այլ մարդիկ, որոնց հետ շփվում է անձը:

Երիտասարդ սերնդի օտարման պատճառների վերաբերյալ փորձարարական հետազոտություններում Ֆրիդենբերգը հիմք է ընդունում այն ընդհանուր կանխավարկածը, որ անձը սեփական դժգոհությունն արտահայտում է անհանդուրժող կամ չհարմարվող վարքագծերով, սոցիալական արժեքներին, նորմերին ու կանոններին հակառակվելով և դրանց դեմ պաշտպանական, ատելության, հոռետեսության կամ պասիվության կեցվածք ընդունելով¹⁴:

Ամփոփում

Օտարացումը հումանիտար գիտությունների, հատկապես սոցիոլոգիայի ոլորտում կիրառվող ամենաբարդ ու խրթին եզրույթներից մեկն է, որը չունի մասնագիտական հստակ ու միանշանակ սահմանում:

Օտարացում հասկացության արմատները հասնում են մինչև հրեականություն և քրիստոնեություն: Նոր շրջանի փիլիսոփաներից առաջինը Հեգելն էր, ով իր փիլիսոփայական հայեցակարգում անդրադարձավ օտարացման իմաստին: Այնուհետև Բրունո Բաուվերը, քննադատելով Հեգելի տեսությունը, անցավ մատերիալիզմին: Կարլ Մարքսը անդրադարձավ օտարացման հարցին և այն սահմանեց իր ուրույն մեթոդով: Դասականների խմբից Մաքս Վեբերը, առաջադրելով երկաթե վանդակի միտքը, բավականին մոտեցավ օտարացման իմաստին: Գեորգ Զիմելը, քննելով փողի ազդեցությունները մոդեռն հասարակությունում, փողին վերագրեց մի քանի օտարացնող հատկանիշներ: Դասական սոցիոլոգներից Էմիլ Դյուրկեյմը ամենից շատ է հեռացել

¹⁴ Մոհսենի Թաբրիզի Ղոլամռեզա, Օտարում, Սոցիալական գիտությունների հանդես, 2-րդ հատոր, թիվ 2, Թեհրանի համալսարանի սոցիալական գիտությունների ֆակուլտետ, Թեհրան, 1991, էջ 69:

օտարացման իմաստից, իսկ Մելվին Սիմենը սոցիալական օտարացում է համարում այն զգացումը կամ վիճակը, որ յուրաքանչյուր անձ զգում է իր, այլոց և հասարակության հանդեպ: Ֆրիդենբերգի դիտարկմամբ դժգոհությունը թե՛ օտարացման պատճառ է և թե՛ անհարմարվողական վարքագծերի առաջացման գործոն:

ОБЩИЕ НАБЛЮДЕНИЯ О ПОНЯТИИ СОЦИАЛЬНОЕ ОТЧУЖДЕНИЕ

РЕЗА ЭМАМИ (ИРАН)

Статья посвящена разным точкам зрения мыслителей относительно термина “отчуждение”, широко применяемого в социологии и философии. В частности, автор обратил внимание на “отчуждение” в христианстве и иудаизме, исследовал относительно этого точки зрения Георга Вильгельма Фридриха Гегеля, Бруно Бауэра, Карла Маркса, Макса Вебера, Георга Зиммеля и Мелвина Саймона.

Ключевые слова – отчуждение, Георг Вильгельм Фридрих Гегель, Бруно Бауэр, Карл Маркс, Макс Вебер, Георг Зиммель и Мелвин Саймон.

OBSERVATIONS ON THE CONCEPT OF SOCIAL ALIENATION

REZA EMAMI (IRAN)

This article considers ‘alienation’, a concept considerably employed in sociology and philosophy. Emami has studied the concept from several thinkers’s perspectives. He has specifically assessed the concept of ‘alienation’ in Christianity and Judaism and the stance of Georg Wilhelm Friedrich Hegel, Bruno Bauver, Carl Marx, Max Weber, Georg Simmel, Melvin Seeman, Emile Durkheim and Edgar Friedenberg on the notion.

Key words – alienation, Georg Wilhelm Friedrich Hegel, Bruno Bauver, Karl Marx, Max Weber, Georg Simmel, Melvin Seeman, Emile Durkheim, Edgar Friedenberg.